

Олександра Семенівна багато зробила для покращання медичного забезпечення й уніфікації викладання інфекційних хвороб в Україні. За її ініціативи видані методичні рекомендації для викладачів, підготовлені співробітниками різних медичних інститутів за уніфікованою схемою, що, безумовно, сприяло покращанню викладання цієї дисципліни і якості підготовки лікарських кадрів. Особливу увагу приділяла студентському науковому гуртку, через який значною мірою поповнювались і науково-педагогічні кадри кафедри. Чимало студентів-гуртківців стали відомими інфекціоністами (професор Вовк А.Д., доцент Ковальова Н.М.). Про життєву мудрість і настанови О.С.Сокол із повагою і теплом згадував відомий професор, письменник і дипломат Ю.М.Щербак у своєму романі "Причини і наслідки".

За роки науково-педагогічної діяльності Олександра Семенівна підготувала шість докторів (серед

них – академік АМНУ Ж.І.Возіанова, професори П.М.Козюк, В.П.Ліпковський, Я.П.Латенко, Т.М.Чорна) і 34 кандидати наук.

За бойові звершення Олександра Семенівна нагороджена бойовими орденами Вітчизняної війни I та II ступеня, Червоної зірки, медаллю "За відвагу", а за трудові досягнення – орденами "Знак пошани" та Трудового Червоного прапора. У 1983 р. їй присвоєно почесне звання заслуженого діяча науки і техніки України.

Течуть роки як вода. Все менше залишається тих, хто вчився у Олександри Семенівни чи працював з нею. Вона залишається в пам'яті вихованців і колег чуйною, мужньою і мудрою людиною, у житті якої тісно переплелася трагічне і героїчне, патріотичне, видатного науковця, лікаря і педагога, яка своє життя присвятила медицині, боротьбі за здоров'я людей.

Сокол А.М. – професор кафедри інфекційних хвороб та епідеміології БДМУ

Buk. Med. Herald. – 2009. – Vol.13, №1. – P.156-157

Надійшла до редакції 12.02.2009 року

УДК 616-092:378.14(447.85)

Ю.Є.Роговий, Л.О.Філіпова, В.А.Дорошко, М.Д.Перепелюк

КАФЕДРА ПАТОФІЗІОЛОГІЇ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Резюме. У роботі представлені основні історичні етапи становлення кафедри патологічної фізіології Буковинського державного медичного університету, проаналізовано наукову та навчально-методичну роботу кафедри. Окреслено перспективи подальшого розвитку.

Ключові слова: кафедра патологічної фізіології, історія, наука, навчальний процес, перспективи розвитку.

Маючи патріотичне бажання колективу зберегти, поряд із Болонським процесом, традиції вітчизняної школи, у 2008 році відновлено кафедру патологічної фізіології.

Це велика честь для кафедри, яку засновано ще в листопаді 1944 року. Першим завідувачем кафедри був професійний патофізіолог Іван Гнатович Федоров. Він закінчив аспірантуру в проф. Галкіна В.С. при кафедрі патологічної фізіології 2-го Ленінградського медінституту в 1934 році, розробляв наукову тематику щодо окиснювально-відновних процесів при патології крові. Влітку 1949 року І.Г.Федорова обирають на посаду завідувача кафедри патологічної фізіології Львівського медінституту, де він працював до 1960 року.

З 1949 року кафедрою завідував професор Дмитро Савович Четвертак. Тема його докторської дисертації "Роль нервної системи в механізмах розвитку гемотрансфузійних реакцій". Під його керівництвом виконали дисертаційні роботи Любоцька П.І., Закривидорога З.С., Гервасієва І.Д.,

Колпаков А.А., Зажаєва В.В. Після того, як проф. Д.С.Четвертак у 1961 році вийшов на заслужений відпочинок, кафедру очолив Лев Миколайович Очеленко. Тема його докторської дисертації "Патогенез абсцесов головного мозга и их влияние на белковый состав крови и биотоки коры мозга".

З 20.12.1966 до 25.07.1980 року кафедрою завідував проф. Борис Андрійович Пахмурний. Учень професора Е.Б.Берхіна, він приїхав у Чернівці з Алтайського медичного інституту, розробляв наукову тематику щодо патологічної фізіології нирок, водно-електролітного обміну, кислотно-лужного стану. Тема докторської дисертації Б.А.Пахмурного "О механизмах действия сердечных гликозидов на функцию почек и водно-солевого обмена". Під його науковим керівництвом захистили дисертаційні роботи А.І.Гоженко, Т.В.Стрикаленко, В.А.Кабашнюк та інші.

З 1980 до 1989 року кафедрою завідував учень Бориса Андрійовича Пахмурного проф. Гоженко Анатолій Іванович. Під його керівництвом викона-

ли дисертаційні роботи В.В.Дикусаров, Ю.Є.Роговий, О.Л.Кухарчук, О.С.Федорук, М.Д.Перепелюк, В.С.Самараш та ін. Сьогодні заслужений діяч науки і техніки України, д.мед.н., проф. Гоженко А.І. працює на посаді завідувача кафедри загальної та клінічної патологічної фізіології Одеського державного медичного університету, виконує обов'язки члена спеціалізованої ради Д 41.600.01 по захисту докторських і кандидатських дисертацій та директора НДІ медицини транспорту.

З 1989 до 2005 рік кафедрою патологічної фізіології завідував д.біол.н., проф. Мислицький Валентин Францович. За його керівництва на кафедрі розробляються питання наукової тематики: вивчення ролі структур лімбічної системи в механізмах розвитку пренатального стресу, йому запобігання та корекція. Професор Мислицький В.Ф. – член редакційної колегії фахового журналу "Буковинський медичний вісник", заступник головного редактора журналу "Клінічна та експериментальна патологія". Член спеціалізованої вченої ради Д 76.051.05 у Чернівецькому національному університеті ім. Ю.Федьковича, підтримує тісні наукові зв'язки з лабораторією академіка РАН І.Г.Акмаєва Ендокринологічного наукового центру РАМН (Москва), лабораторією член-кореспондента РАН Інституту експериментальної медицини В.О.Отелліна (Санкт-Петербург). Брав активну участь у V Всеросійській конференції пам'яті А.Н.Полєнова. С.-Петербург, квітень 2000. Організував проведення IV національного конгресу патофізіологів України з міжнародною участю "Фундаментальні аспекти сучасної медицини" (м. Чернівці, 26-28 травня 2004 року) [2, 4].

З 1 вересня 2008 року кафедру патологічної фізіології очолив доктор медичних наук, професор Ю.Є.Роговий. За його керівництва на кафедрі розробляються питання наукової тематики: "Дослідження порушень водно-електролітного обміну, закономірностей центральних стресіндукованих та ішемічних дисфункцій, паренхімато-стромального дисбалансу при ушкодженні внутрішніх органів за умов впливу екологічно несприятливих чинників з розробкою шляхів корекції виявлених патологічних змін". П'ятирічний звіт про результати завершеної науково-дослідної роботи отримав позитивну оцінку та схвалення на засіданні вченої ради університету 23 жовтня 2008 р.

Під керівництвом професора Рогового Ю.Є. успішно захистили кандидатські дисертації Степанчук В.В. (2005) та Дікал М.В. (2008).

На кафедрі на сьогоднішній день успішно виконують дисертаційні дослідження: доцент Ткачук О.В., аспірант Леньков О.М. та здобувачі: Попович Г.Б., Савка В.Г., Злотар О.В., Слободян К.В.

Професор Роговий Ю.Є. брав активну участь у роботі 5-го Міжнародного конгресу патофізіологів (June 28-July 1, 2006 Beijing, China), на якому ухвалена декларація про роль і місце патофізіології у біомедичній культурі, що дасть можливість істотно поліпити вивчення провідної тео-

ретичної дисципліни і в перспективі перейти до її викладання на трьох рівнях: 1) загальна, 2) загальна клінічна, 3) клінічна патофізіологія з кожної практичної спеціальності (клінічна патофізіологія хірургії, клінічна патофізіологія терапії, клінічна патофізіологія стоматології, клінічна патофізіологія акушерства і гінекології та ін.). Суть положень декларації зводяться до наступного [11]:

Вивчення послідовності людського геному та пов'язаних з цим молекулярних досліджень, прогрес у біофізиці, так само, як і в галузі комп'ютерних технологій підкреслює важливість горизонтальних і вертикальних зв'язків у викладанні/вивченні медичних дисциплін. Інтегративність патофізіології є потужним знаряддям у пошуку та розумінні патобіологічної природи, як основи для клінічного аналізу та правильного розуміння хвороби.

Патофізіологічний аналіз інтегративності регулювальних гомеостаз і гомеодинаміку процесів в організмі та взаємозв'язку між ними, наближає до цілісного сприйняття і повнішого розуміння етіології та патогенезу хвороб. Нові важливі біомедичні принципи об'єднання клінічних і доклінічних знань орієнтують студентів у напрямку медицини, що ґрунтується на доказах.

Швидке розповсюдження наукових знань щодо різноманітних аспектів цілого комплексу патобіологічних явищ усе частіше дозволяє отримати кількісну оцінку важливих процесів у системній інтеграції організму. Усвідомлення первинних, вторинних і менш очевидних патогенних механізмів веде до розуміння внутрішньої послідовності природного перебігу хвороби.

Інтегративність викладання/вивчення патофізіології збільшує наполегливість студентів у здобутті та засвоєнні теоретичних знань і практичних навичок. Інтегративність сприяє розумінню підпорядкованості механізмів хвороби (молекулярних, біофізичних, клітинних, органних, системних, епідеміологічних), комплексного погляду на морфологічні, біохімічні, генетичні та клінічні знання.

Для успішного проведення реформ у галузі біомедичних навчальних програм слід дотримуватися та реалізовувати належні патофізіологічні викладацько/навчальні стратегії. Міжнародне патофізіологічне товариство рекомендує, що не менш, ніж 8 % від загального обсягу навчальних годин слід присвятити патофізіологічному аналізу хвороби, стану передхвороби та умовам їх розвитку. В оптимальному випадку, половина цих годин повинна вміщувати загальну патофізіологію, яка має справу із загальними концепціями, принципами і моделями етіології та патогенезу.

Розуміння складних явищ включає узагальнення даних, отриманих із різних джерел (з метою повнішого розуміння їх суті). Подальше усвідомлення досягається шляхом наполегливості, повторення та постійного звернення до різних витоків, призводячи, таким чином, до більшого уточнення та глибшого сприйняття. У патофізіо-

логії таке тонке проникнення в суть включає визнання прямого та зворотного контуру в етіопатогенетичних процесах.

Методи, що використовуються в процесі викладання /вивчення патофізіології, не повинні ігнорувати паралельні та контекстуальні механізми, а також можливі місця етіопатогенетичного розгалуження під час розгляду головних патогенетичних ланок. Реалізація такого етіопатогенетичного аналізу – це істотна та надійна основа діагностичного і терапевтичного втручання, а також профілактичних заходів.

Прийняття комплексного підходу у процесі набуття та осмислення знань дає можливість логічно синтезувати структури із неоднорідними даними. Такий підхід, у рівній мірі, стосується вивчення загальної та спеціальної патофізіології (нозології) і повинен використовуватися в різних формах викладання/вивчення, а саме – класичних семінарах, проблемних навчальних модулях, практичних і клінічних циклах.

На кафедрі викладається дисципліна патологічна фізіологія за такими спеціальностями: "Лікувальна справа", освітньо-кваліфікаційний рівень – "спеціаліст", кваліфікація – "лікар"; "Стоматологія", освітньо-кваліфікаційний рівень – "спеціаліст", кваліфікація – "лікар-стоматолог"; "Педіатрія", освітньо-кваліфікаційний рівень – "спеціаліст", кваліфікація – "лікар-педіатр"; "Медична психологія", освітньо-кваліфікаційний рівень – "спеціаліст", кваліфікація – "лікар-психолог"; "Клінічна фармація", освітньо-кваліфікаційний рівень – "спеціаліст", кваліфікація – "клінічний провізор"; "Фармація", освітньо-кваліфікаційний рівень – "бакалавр", кваліфікація – "фармацевт-бакалавр медицини"; "Сестринська справа", освітньо-кваліфікаційний рівень – "бакалавр", кваліфікація – "медична сестра-бакалавр"; "Сестринська справа", освітньо-кваліфікаційний рівень – "молодший спеціаліст", кваліфікація – "медична сестра"; "Лабораторна діагностика", освітньо-кваліфікаційний рівень – "бакалавр", кваліфікація – "лаборант-бакалавр медицини".

Головна мета перспективи розвитку навчально-методичної роботи кафедри патофізіології полягає в підготовці спеціалістів, здатних в умовах практичної охорони здоров'я клінічно мислити, оперативно приймати рішення як у типових, так і в нестандартних ситуаціях. Для досягнення поставленої мети рівень підготовки фахівців у галузі медицини повинен характеризуватися динамікою переходу з першого ("знаю") та другого ("знаю як") рівнів піраміди Джорджа Міллера до третього ("демонструю"), а інколи навіть четвертого ("роблю") рівнів. Патологічна фізіологія, як теоретичний фундамент медицини, повинна відігравати провідну роль у формуванні в студентів основ клінічного мислення та виконувати функцію методології клінічних дисциплін з акцентом визначальної ролі практичних занять на провідне напруження таких сфер людської свідомості, як мислення та інтелект (рис.) [8, 9].

Рис. Обґрунтування ролі патофізіології як методології клінічних дисциплін, теоретичного фундаменту та філософії медицини [5]

Підготовлено новий паспорт кафедри патологічної фізіології. На кафедрі є Закон України "Про вищу освіту", державні стандарти освіти з усіх вище перерахованих спеціальностей, наказ Міністерства освіти і науки України "Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах", навчальні галузеві програми з дисципліни, що викладаються кафедрою, робочі навчальні програми на 2008-2009 навчальний рік, лекції для читання з використанням мультимедійної апаратури (у тому числі для англомовних студентів), методичні розробки практичних занять для викладачів відповідно до тематичного плану практичних занять, методичні вказівки студентам (у тому числі для англомовних студентів). На кафедрі є вся необхідна навчально-методична інформація на 2008-2009 навчальний рік для студентів: навчальна програма з дисциплін, календарний план лекцій, тематичний план практичних занять, перелік тем для самостійного вивчення, розклад практичних занять, екзаменаційна білетна програма з дисципліни, матеріали для проведення підсумкового модульного контролю, перелік практичних навичок, методика проведення іспиту та підсумкового модульного контролю, критерії оцінок знань, вмінь і практичної підготовки студентів, список рекомендованої навчальної літератури, графік прийому відробіток пропущених та незарахованих занять. У наявності всі необхідні матеріали для контролю теоретичної та практичної підготовки студентів. Для навчального процесу використовуються комп'ютери. Кафедра постійно бере участь у підготовці банку тестових завдань ліцензійних іспитів "Крок-1". Для індивідуальної роботи студентів з методичними, наочними матеріалами, технічними та комп'ютерними засобами навчання створені всі необхідні умови, включаючи позааудиторний час. Навчальні приміщення (лекційні аудиторії, навчальні кімнати) оснащені новими класними дошками, екранами, проекційною апаратурою, столами, стільцями. Кафедра забезпечена новими підручниками та навчальними посібниками [1, 3, 5, 12].

Кафедра позитивно відноситься до питання щодо гуманності проведення експериментів на тваринах і розглядає можливість використання нових альтернативних методів навчання (ВРТ

«ИМЕДИС ТЕСТ»+) відповідно до вимог біоетики [10]. Кафедра підключена до мережі Інтернет, використовує сучасну комп'ютерну техніку в навчальному процесі та наукових дослідженнях, сприяє видавничій діяльності щодо монографій [6, 7] та навчально-методичної літератури.

Література

- Атаман О.В. Патологічна фізіологія в запитаннях і відповідях. Навчальний посібник / Олександр Васильович Атаман. – Вінниця: Нова Книга, 2007. – 512 с.
- Буковинська державна медична академія: становлення, здобутки, перспективи розвитку / [В.П.Пішак, М.Ю.Коломоєць, І.Й.Сидорчук та ін.]; за ред. В.П.Пішака. – Чернівці: БДМА, 2004. – 228 с.
- Вибрані питання патологічної фізіології: Книга в 3-х частинах. Частина II. Типові патологічні процеси / [М.С.Регада, Л.Любінець, М.Бідюк та ін.]; за ред. М.С.Регеди. – Львів: Сполум, 2008. – 276 с.
- Мислицький В.Ф. 70 років від дня народження, 45 років наукової, педагогічної та громадської діяльності / Мислицький В.Ф. – Чернівці: Медуніверситет, 2008. – 146 с.
- Патофізіологія: підручник / [Зайко М.Н., Биць Ю.В., Бутенко Г.М. та ін.]; за ред. М.Н.Зайка і Ю.В.Биця. – [3-тє видання]. – К.: Медицина, 2008. – 704 с.
- Пішак В.П. Патофізіологія місячних хроноритмів функцій нирок/ В.П.Пішак, Ю.Є.Роговий, В.В.Степанчук. – Чернівці: Медуніверситет, 2006. – 148 с.
- Пішак В.П. Патофізіологія хронічного нефриту Мазугі / В.П.Пішак, Ю.Є.Роговий, М.В.Дікал. – Чернівці: Місто, 2008. – 168 с.
- Роговий Ю.Є. Роль альтернативних методів навчання при викладанні теоретичних та клінічних медичних дисциплін / Ю.Є.Роговий, А.В.Бочаров, Р.М.Кобилянська // Мед. освіта. – 2003. – № 1. – С. 22-24;
- Роговий Ю.Є. Особливості методичного підходу при вивченні патофізіології респіраторного дистрес-синдрому дорослих / Ю.Є.Роговий, О.В.Бойко, Л.О.Філіпова, О.В.Ткачук // Клініч. та експерим. патол. – 2004. – Т. 3, № 2. – С. 116.
- Роговий Ю.Є. Роль нового методу електроакупунктурної діагностики і контролю за лікуванням «ИМЕДИС ТЕСТ»+ у поліпшенні викладання патологічної фізіології / Ю.Є.Роговий, Л.Г.Архіпова // Мед. освіта. – 2006. – № 3. – С. 107-109.
- Роговий Ю.Є. Роль V Міжнародного конгресу патофізіологів (ISP 2006) у поліпшенні викладання та засвоєння провідної теоретичної дисципліни / Ю.Є.Роговий, Л.О.Філіпова, Л.Г.Архіпова, І.Л.Муравйова // Мед. освіта. – 2007. – № 4. – С. 22-24.
- Basic Pathology / [Robbins, Kumar, Abbas, Fausto, Mitchell]. – [8th ed.]. – Philadelphia, London, Toronto, Montreal, Sydney, Tokyo: Bsevier Inc. – 2007. – 902 p.

КАФЕДРА ПАТОФИЗИОЛОГИИ БУКОВИНСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО МЕДИЦИНСКОГО УНИВЕРСИТЕТА: ИСТОРИЯ, СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ПРОБЛЕМЫ, ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Ю.Е.Роговий, Л.О.Филиппова, В.А.Дорошко, М.Д.Перепелиук

Резюме. В работе представлены основные исторические этапы становления кафедры патологической физиологии Буковинского государственного медицинского университета, проанализировано научную и учебно-методическую работу кафедры. Намечены перспективы дальнейшего развития.

Ключевые слова: кафедра патологической физиологии, история, наука, учебный процесс, перспективы развития.

DEPARTMENT OF PATHOPHYSIOLOGY OF BUKOVINIAN STATE MEDICAL UNIVERSITY: HISTORY, A MODERN STATE OF THE PROBLEM, PROSPECTS FOR DEVELOPMENT

Yu.Ye.Rohovyi, L.O.Filipova, V.A.Doroshko, M.D.Perepeliuk

Abstract. The paper presents the basic historical stages of the forming of the Department of Pathologic Physiology of Bukovinian State Medical University, it also analyzes the research, educational-methodological activity of the Department. Prospects for further development are mapped out.

Key words: Department of Pathologic Physiology, history, science, teaching procedure, prospects for development.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Buk. Med. Herald. – 2009. – Vol.13, №1.–P.157-160

Надійшла до редакції 26.12.2008 року